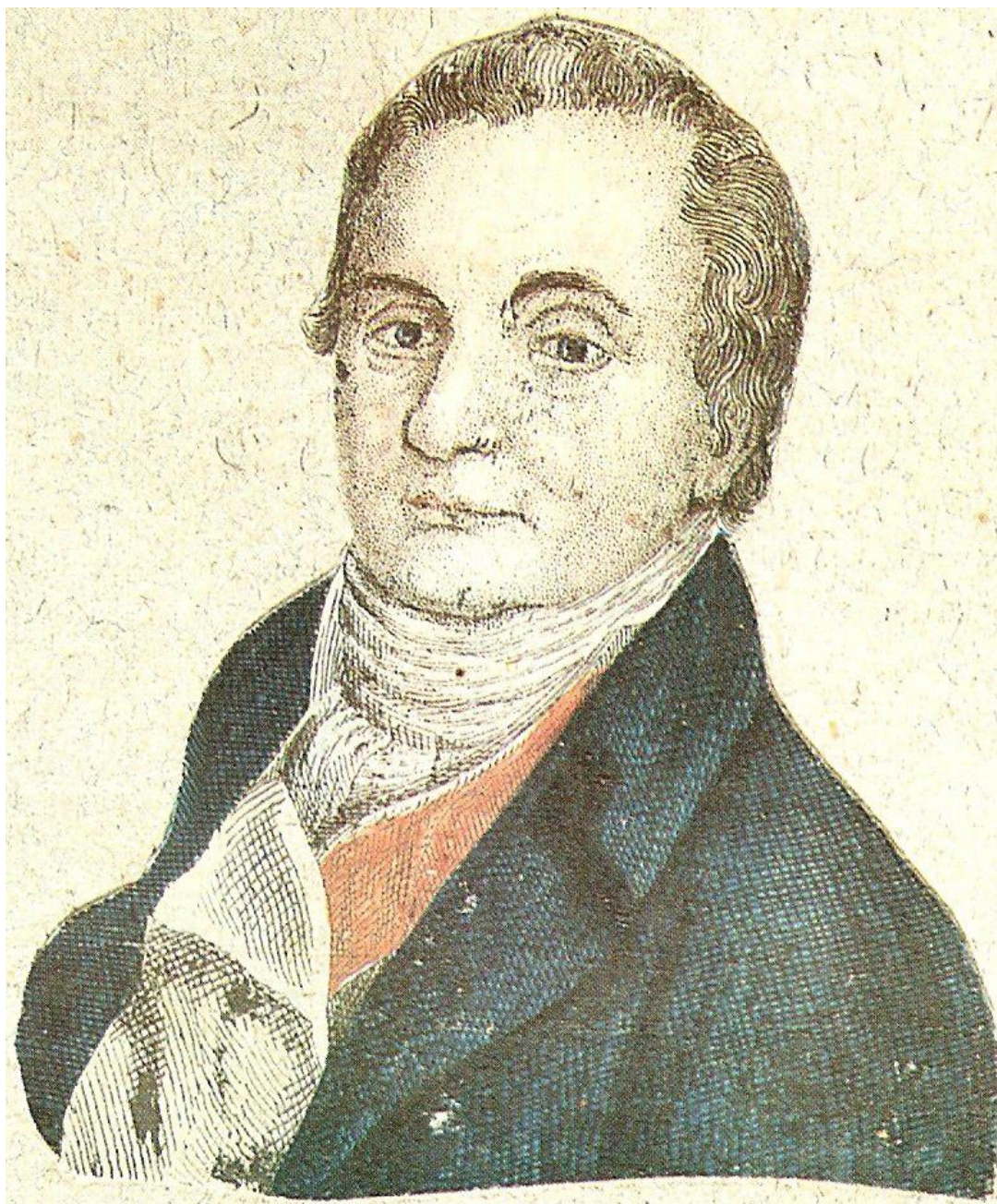

PATRONI ROKU 2022

JÓZEF WYBICKI (1747-1822)

JÓZEF WYBICKI (1747-1822)

Józef Wybicki - pisarz, poeta, publicysta i działacz polityczny

- Urodzony 29 września 1747 roku.
- Karierę rozpoczął jako poseł na Sejm, ostro występował przeciwko ingerencji rosyjskiej w wewnętrzne sprawy polskie, zwłaszcza ambasadora rosyjskiego Repnina.
- Brał udział w Konfederacji Barskiej.
- Był działaczem Królewskiego Stronnictwa Patriotycznego, pracował w zespole nad nowym kodeksem praw.
- W ramach działalności Komisji Edukacji Narodowej wizytował szkoły wileńskie i w 1778 roku przeprowadził reformę Akademii Wileńskiej.
- Był też członkiem Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych, a następnie posłem na Sejm Czteroletni.
- Uczestniczył w powstaniu kościuszkowskim, pod komendą Jana Henryka Dąbrowskiego.
- Po upadku powstania kościuszkowskiego wyemigrował z kraju i uczestniczył w tworzeniu Legionów polskich we Włoszech, w Lombardii.
- W 1797 roku Wybicki ułożył pieśń z okazji wymarszu polskich legionistów, nazwaną *Pieśnią Legionów Polskich we Włoszech* lub Mazurkiem Dąbrowskiego. Pieśń opublikowano w 1799 roku i stała się ona najpopularniejszą pieśnią legionistów. Śpiewali ją oni po wkroczeniu wojsk napoleońskich na ziemie polskie, stała się nieoficjalnym Hymnem Księstwa Warszawskiego. Zdecydowały o tym walory patriotyczne pieśni i charakter narodowego apelu.
- W 1806 roku na polecenie cesarza Napoleona I wezwał Polaków do powstania przeciwko Prusakom.
- Wybicki odegrał znaczącą rolę w tworzeniu Księstwa Warszawskiego między innymi jako członek Komisji Rządzącej w 1807 roku.
- W latach 1817 – 1820 pełnił funkcję prezesa Sądu Najwyższego w Królestwie Polskim.
- Tworzył wiersze, libretta operowe i tragedie historyczne, komedie obyczajowe i polityczne.
- Zarówno w tekstach publicystycznych jak i literackich prezentował postępowe poglądy polityczne. Jako znawca kwestii chłopskiej postulował oczyszczanie wsi i gruntowną reformę gospodarczą.
- Zmarł 10 marca 1822 roku w Manieczkach pod Śremem.

W roku 2022 przypada 275. rocznica urodzin Wybickiego, 225. rocznica powstania „Pieśni Legionów Polskich we Włoszech” i 200. rocznica śmierci Wybickiego.

IGNACY ŁUKASIEWICZ (1822 – 1882)

IGNACY ŁUKASIEWICZ (1822 – 1882)

Ignacy Łukasiewicz - aptekarz, działacz społeczny i twórca światowego przemysłu naftowego

- Urodził się 8 marca 1822 roku we wsi Zaduszniki (obecnie powiat mielecki, województwo podkarpackie) w zubożałej rodzinie szlacheckiej.
- W 1836 roku ukończył 4 klasy gimnazjum Ojców Pijarów w Rzeszowie i z powodu ciężkich warunków materialnych, w jakich znalazła się jego rodzina, rozpoczął pracę w aptece w Łańcucie, a później w Rzeszowie.
- Wstąpił do tajnej organizacji patriotycznej i pod zarzutem nielegalnej działalności skierowanej przeciwko zaborcy austriackiemu został aresztowany w 1846 roku i przebywał w więzieniu do 1848 roku.
- Po wyjściu z więzienia rozpoczął pracę w aptece „Pod Gwiazdą” Piotra Mikolascha we Lwowie.
- W latach 1850-1852 studiował farmację na Uniwersytetach w Krakowie i Wiedniu. W 1852 roku w Wiedniu uzyskał tytuł magistra farmacji i wrócił do pracy w aptecce Piotra Mikolascha, gdzie objął stanowisko prowizora.
- W latach 1852-1853 Ignacy Łukasiewicz wspólnie z Janem Zehem prowadził na zapleczu apteki badania nad ropą naftową. Po oczyszczeniu tego płynu uzyskał naftę świetlną, którą wykorzystał on w skonstruowanej w 1853 roku lampie naftowej. W tym samym roku wprowadził oświetlenie naftowe w szpitalu lwowskim. Wynalazek szybko się przyjął i już w tym samym roku w czeskiej Pradze lampami Łukasiewicza oświetlono ratusz i jedną z ulic.
- Datę 31 lipca 1853 roku uważa się za datę powstania polskiego przemysłu naftowego. Na przełomie lat 1853/54 Łukasiewicz opuścił Lwów i przeniósł się w pobliże terenów roponośnych – do Gorlic.
- Po 1853 roku w okolicach Gorlic i Jasła Łukasiewicz założył destylarnie ropy naftowej.
- W Bóbrce koło Krosna założył pierwszą na świecie kopalnię ropy naftowej.
- W 1857 roku otworzył rafinerię w Kłęczanach koło Nowego Sącza.
- W 1862 roku zastosował amerykańską metodę wydobycia ropy naftowej przez wiercenie szybów.
- Pod Krosnem założył nowoczesną rafinerię, zainicjował powstanie kilku kopalń nafty w Beskidzie Dukielskim i Gorlickim. Utworzył też Krajowe Towarzystwo Naftowe.
- Ignacy Łukasiewicz zmarł w Chorkówce 7 stycznia 1882 roku na zapalenie płuc i został pochowany na cmentarzu parafialnym w Zręcinie.

Łukasiewicz był człowiekiem o wybitnych cechach charakteru. Wspierał finansowo ruchy narodowo-wyzwoleńcze, budował szkoły, kościoły, drogi i mosty. Założył prowadzoną przez żonę Honoratę Szkołę Koronkarską dla dziewcząt w Chorkówce. Na kopalni Bóbrka założył tzw. Kasę Bracką czyli system ubezpieczeń pracowników na kopalni.

Za działalność charytatywną papież Pius IX w 1873 roku nadał mu tytuł Szambelana Papieskiego i odznaczył Orderem Św. Grzegorza.

W roku 2022 przypada 200. rocznica urodzin Łukasiewicza i 140. rocznica śmierci twórcy światowego przemysłu naftowego.

Zdjęcia – Muzeum w Bóbrce

MARIA KONOPNICKA (1842 – 1910)

MARIA KONOPNICKA (1842 – 1910)

Maria Konopnicka - polska pisarka, poetka, tłumaczka i publicystka, działaczka narodowa

- Urodziła się 23 maja 1842 roku w Suwałkach.
- W latach 1855-56 uczyła się na pensji u sióstr sakramentek w Warszawie i tam zaprzyjaźniła się z Elżą Orzeszkową.
- W 1862 roku poślubiła Jarosława Konopnickiego i zamieszkała w jego majątku Bronowie pod Kaliszem.
- W czasie powstania styczniowego wyjechała z mężem, zagrożonym represjami do Wiednia.
- Po powstaniu styczniowym powróciła do kraju w 1865 roku na mocy amnestii do zrujnowanego kontrybucjami Bronowa. Po utracie majątku przeniosła się do wydzierżawionego folwarku Gusin. Ten pobyt wykorzystała na zgłębianie lektur między innymi dzieł zachodnioeuropejskich pozytywistów: H. T. Buckle a', J.S. Milla i innych.
- W 1870 roku zadebiutowała w czasopiśmie „Kaliszanin” wierszem „Zimowy poranek”.
- Prawdziwym jej startem poetyckim był poemat „W górach”, który przychylnie zrecenzował Henryk Sienkiewicz.
- Rozstała się z mężem i wraz z dziećmi przeniosła się do Warszawy, gdzie publikowała swe utwory i dorabiała lekcjami.
- W 1878 roku uczestniczyła w konspiracyjnych i jawnych akcjach społecznych (opieka nad więźniami politycznymi, działalność w Czytelnii dla Kobiet oraz w Kole Oświaty Ludowej).
- Rozpoczęła intensywną pracę literacką, a pierwszą książkę pod tytułem „Z przeszłości. Fragmenty dramatyczne.” opublikowała w 1880 i poświęciła obronie pozytywistycznych ideałów rozwoju społecznego i wolności.
- W 1903 roku pisarka otrzymała w darze narodowym dworek w Żarnowcu koło Krosna na Podkarpaciu na 25-lecie pisarskiej działalności.
- Dorobek literacki Konopnickiej, jej aktywność patriotyczno-społeczna i protesty przeciwko represjom pruskim wobec Polaków, zwłaszcza dzieci polskich we Wrześni (1901-1902) i ustawom wyłączeniowym wobec Polaków stały się inspiracją w 1908 roku do napisania „Roty”. Rota to tekst przysięgi, wiersz zapowiadający zwycięską walkę o wolność, spopularyzowany jako pieśń z muzyką F. Nowowiejskiego i śpiewany jako hymn narodowy.
- Zachwyty współczesnych zdobyła jej liryka, wielka była też różnorodność tematyczna jej innych utworów, gdzie były wątki patriotyczne, społeczne, osobiste i różne refleksje, sięgające do tematów biblijnych, romantycznych.
- Dokonała przełomu w polskiej literaturze dla dzieci, podnosząc tę dziedzinę pisarstwa na wyżyny artyzmu, przezwyciężając schematy dydaktyczno-moralizatorskie oraz wprowadzając nowe wzory estetyczne i wychowawcze.

- Do najbardziej znanych utworów Marii Konopnickiej należą: „O krasnoludkach i o sierotce Marysi”, „Na jagody”, „O Janku Wędowniczku”, „Co słonko widziało”, „Dym”, „Mendel Gdański”, „Nasza szkapa”, „Miłosierdzie gminy”, „Italia”, „Głosy ciszy”, „Linie i dźwięki”, „Pan Belcer w Brazylii”.

- Utwory przetłumaczone zostały na ponad 40 języków świata.

- Zmarła 8 października 1910 roku we Lwowie, grób poetki znajduje się na Cmentarzu Łyczakowskim we Lwowie.

W roku 2022 przypada 180 rocznica Urodzin Marii Konopnickiej.

Muzeum w Żarnowcu

Stowa M. Konopnickiej. **ROTA.** Muzyka Nowowiejskiego

Unoszące

Nie rzu - cim zie - mi, zka - d nasz ród, Nie da - my po - grześć mo - wy, Pol - ski my na - ród,
Pol - ski lud, Kró - le - wski szczep Pia - sto - wy! Nie da - my by nas zgnę - bił wróg!

ppc. *1. II raz* *Out. 1. II raz*

Tak nam do - po - móż Bóg! Tak nam do - po - móż Bóg! Tak nam do - po - móż Bóg!

II

Do krwi ostatniej kropki z żył
i onieć będziemy Ducha,
Aż się rozpadnie w proch i pył
Krzyżacka zawierucha.
Twierdzą nam będzie każdy próg,
— Tak nam dopomóż Bóg!

III

Nie będzie Niemiec pluł nam w twarz,
Ni dzieci nam germanił,
Oreżny wstanie hufiec nasz,
Duch będzie nam hetmanił.
Pójdziem, gdy zagrzmie złoty róg,
— Tak nam dopomóż Bóg!

JÓZEF MACKIEWICZ (1902 – 1985)

JÓZEF MACKIEWICZ (1902 – 1985)

Józef Mackiewicz - jeden z największych pisarzy polskich i publicysta

- Urodził się 1 kwietnia 1902 roku w Petersburgu.
- Pochodził z polskiej rodziny szlacheckiej, która w Petersburgu prowadziła składnicę win.
- W 1907 r. rodzina Mackiewiczów przeniosła się do Wilna, gdzie trzy lata później Józef rozpoczął naukę w gimnazjum klasycznym im. Winogradowa. Jako siedemnastolatek, wziął ochotniczo udział w wojnie polsko-bolszewickiej. Po jej ukończeniu, mimo braku matury, rozpoczął studia przyrodnicze na Uniwersytecie Warszawskim, których jednak nie ukończył. Studiował także na powstałym w Wilnie Uniwersytecie Stefana Batorego. Z powodów finansowych studiów nie ukończył, lecz najprawdopodobniej otrzymał absolutorium.
- 6 lutego 1921 roku w „*Dzienniku*” prawdopodobnie ukazał się tekst pierwszego drukowanego utworu publicystycznego.
- W latach 1923–1939 Mackiewicz pracował w wychodzącym w Wilnie dzienniku „*Słowo*”, którego redaktorem naczelnym był Stanisław Mackiewicz, jego starszy brat.
- W 1938 roku, w proteście przeciw polityce państwa wobec mniejszości narodowych przeszedł na prawosławie.
- Po wkroczeniu Sowieców do Polski uciekł do Kowna, jednak w listopadzie 1939 r. po przejściu Wilna przez Litwinów powrócił i wydawał jedną z trzech ukazujących się w Wilnie gazet codziennych – „*Gazetę Codzienną*”. W maju 1940 roku rząd litewski pozbawił go prawa publikacji, a gdy 15 czerwca 1940 r. Wilno ponownie przeszło w ręce sowieckie, zarabiał na życie, pracując jako drwal i woźnica.
- Po wybuchu wojny niemiecko-sowieckiej w czerwcu 1941 roku Niemcy zaproponowali mu redagowanie pisma w języku polskim, jednak J. Mackiewicz stanowczo odmówił.
- Pod okupacją niemiecką opublikował kilka tekstów w wileńskiej gadzinówce, co przyniosło mu miano kolaboranta z Niemcami i zaowocowało wyrokiem śmierci, jaki wydała na niego AK.
- W maju 1943 po odkryciu przez Niemców w Katyniu grobów oficerów polskich zamordowanych przez Sowieców, na zaproszenie niemieckie i za zgodą polskich władz podziemnych udał się do Katynia jako obserwator ekshumacji zwłok. Po powrocie w „*Gońcu Codziennym*” ukazał się wywiad z J. Mackiewiczem pt. „*Widziałem na własne oczy*”, w którym zrelacjonował pobyt w miejscu kaźni polskich oficerów.
- W 1945 roku we Włoszech Mackiewicz opracował białą księgę o mordzie katyńskim – „*Zbrodnia katyńska w świetle dokumentów*”. W tym samym roku został oczyszczony z zarzutu kolaboracji z Niemcami.
- W roku 1949 Mackiewicz opublikował w Szwajcarii, w tłumaczeniu na język niemiecki, swoją książkę o zbrodni katyńskiej: „*Katyń. Zbrodnia bez sądu i kary*”.
- W czasie pobytu Mackiewicza w Monachium ukazały się „*Droga donikąd*”, „*Karierowicz*”, „*Zwycięstwo prowokacji*”, „*Pod każdym niebem*”.

- W 1974 uniwersytet amerykański w Kansas zgłosił Mackiewicza do Nagrody Nobla.
- Zmarł 31 stycznia 1985. Jego prochy spoczęły w Londynie.
- Corocznie 11 listopada od 2002 przyznawana jest w Warszawie Nagroda Literacka im. Józefa Mackiewicza - ufundowana w celu upamiętnienia postaci i dzieła Józefa Mackiewicza, przyznawana polskim autorom za książki w szczególny sposób popularyzujące rodzimą kulturę, historię i tradycję.

W roku 2022 przypada 120. rocznica urodzin Józefa Mackiewicza.

Mackiewicz „przedstawiał życie mieszkańców pogranicza polsko-litewsko-białoruskiego na tle przełomowych wydarzeń historycznych i odwoływał się do tradycji wielonarodowej I Rzeczypospolitej”.

„Wspierał idee niepodległości Polski, wolności i przyjaznego współistnienia narodów Europy Środkowo-Wschodniej i niezłomnego oporu przeciw komunizmowi”.

MARIA GRZEGORZEWSKA (1888 – 1967)

MARIA GRZEGORZEWSKA (1888 – 1967)

Maria Grzegorzewska - twórczyni pedagogiki specjalnej w Polsce, naukowiec, pedagog specjalny, tyflopedagog, tyflopsycholog, działaczka społeczna

- Urodziła się 18 kwietnia 1888 r. niedaleko Rawy Mazowieckiej.
- Na Uniwersytecie Jagiellońskim studiowała nauki przyrodnicze.
- Doświadczyła osobistej tragedii, która naznaczyła resztę jej życia – na gruźlicę zmarł narzeczony Marii, co odbiło się na jej zdrowiu. Depresja i choroba płuc zmusiły ją do przerwania studiów.
- Pod kierunkiem Józefy Joteyko - wybitnej ówczesnej psycholożki, pedagożki, badaczki rozwoju dziecka, Maria Grzegorzewska rozpoczęła studia w Brukseli w zakresie pedagogii - rozwoju dziecka.
- Na Uniwersytecie Paryskim (Sorbona) Maria uzyskała doktorat poświęcony kształtowaniu się poczuciu estetyki u młodych ludzi.
- Pod wpływem wizyty w szpitalu dla dzieci z niepełnosprawnościami, Grzegorzewska postanowiła skupić się na działaniach poświęconych właśnie tym dzieciom i została nauczycielką w jednej z paryskich szkół dzieci opóźnionych w rozwoju.
- W 1919 roku wróciła do Polski z zamiarem podjęcia działań na rzecz odmienienia losu dzieci z niepełnosprawnościami. Pracowała w Ministerstwie Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, gdzie zajmowała się szkolnictwem specjalnym. Popularyzowała i zakładała szkoły specjalne.
- W 1922 roku założyła Państwowy Instytut Pedagogiki Specjalnej, który funkcjonuje do dziś jako Akademia Pedagogiki Specjalnej – ośrodek myśli naukowej i praktycznej w zakresie pracy z osobami z niepełnosprawnościami.
- W latach 1958 – 1960 Grzegorzewska pełniła funkcję profesora Katedry Pedagogiki Specjalnej UW, pierwszej uniwersyteckiej katedry pedagogiki specjalnej w Polsce.
- Zmarła 7 maja 1967 roku w Warszawie.

W roku 2022 przypada 100. rocznica utworzenia Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej, obecnie Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie.

Marii Grzegorzewskiej zawdzięczamy teoretyczne i organizacyjne podstawy systemu kształcenia specjalnego w Polsce.

Uważała, że w pracy z dziećmi z niepełnosprawnością takie samo znaczenie jak wiedza i przygotowanie, mają osobiste cechy nauczyciela. Do swoich podopiecznych podchodziła z szacunkiem, życzliwością, ciepłem i wyrozumiałością i te cechy starała się kształtować w swoich studentkach.

Pozostawiła po sobie skrypty wykładów z zakresu pedagogiki specjalnej, badania dotyczące osób niewidomych i głuchoniewidomych.

W swoich pracach opisała także Metodę Ośrodków Pracy, która umożliwia dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnościami poznawanie otaczającego świata poprzez bezpośrednie doświadczanie i działanie.

Maria Grzegorzewska mottem swojego życia uczyniła stwierdzenie: „Nie ma kaleki – jest człowiek”.

Była osobowością charyzmatyczną, wzorcem etycznym dla wielu ludzi.

WANDA RUTKIEWICZ (1943-1992)

WANDA RUTKIEWICZ (1943-1992)

***Wanda Rutkiewicz - polska alpinistka i himalaistka, z zawodu elektronik,
jedna z najwybitniejszych światowych himalaistek***

- Urodziła się 4 lutego 1943 w Płungianach na Litwie.
- Po II wojnie światowej z rodzicami i starszym bratem Jerzym, jako repatriantka przyjechała do Łańcuta, gdzie mieszkali jej dziadkowie ze strony ojca, a potem do Wrocławia.
- Studiowała na Politechnice Wrocławskiej, z dyplomem inżyniera-elektronika pracowała w Instytucie Automatyki Systemów Energetycznych.
- Pierwsze doświadczenia ze wspinaczkami góorskimi miała na stokach górskich w pobliżu Jeleniej Góry. W 1962 roku ukończyła kurs taternicki na Hali Gąsienicowej w Tatrach i wspiła się na wielu klasycznych i bardzo trudnych drogach.
- W 1964 roku pojechała po raz pierwszy do Austrii, zdobywać Alpy. Dwa lata później weszła na Mont Blanc.
- Zaangażowała się w promowanie kobiecego alpinizmu.
- W wyprawie na Noszak w 1972 roku ustanowiła europejski rekord wysokości wspinających się kobiet.
- Największą sławę przyniosła jej wyprawa na Mount Everest w 1978 roku. Szczyt zdobyła w tym samym dniu, w którym na stolicy Piotrowej zasiadł pierwszy papież - Polak. Potem weszła na Nanga Parbat.
- Na K2 wspiła się aż trzykrotnie. Weszła na szczyt w 1986 roku, ale wyprawa ta była tragiczna, pochłonęła wówczas aż 17 ofiar. Potem nadeszły kolejne sukcesy – Shisha Pangma (1987), Gasherbrum II (1989), Gasherbrum I (1990), Cho Oyu i Annapurna (1991).
- W marzeniach pragnęła zdobyć Koronę Himalajów metodą karawany – w ciągu roku i kilku miesięcy.
- Zaginęła 13 maja 1992 na szczytach Kanczendzongi, wchodząc na dziewiąty już ośmiotysięcznik. Jej ciała nie odnaleziono.

Wanda Rutkiewicz została wpisana do Księgi rekordów Guinnessa jako pierwsza kobieta, która zdobyła szczyt K2.

Była autorką i współautorką filmów i książek: „*Gdybyś przyszedł pod tę ścianę*”, „*Nanga Parbat 85*”, „*Requiem*” „*Ludzie na Baltoro*” „*Kobiety śniegu*” (1990) - film z wyprawy na Gaszerbrum I.

Źródła:

<https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/patroni-roku-2022>

<https://pl.wikipedia.org/wiki/2022>

<https://bobrka.pl/>

<https://muzeumzarnowiec.pl/>

Jeszcze Polska...Klasyka polskiej poezji patriotycznej, oprac. Justyna Chłap-Nowakowa, Kraków: Wyd. AA s.c., cop. 2015

Encyklopedia Szkolna. Literatura i nauka o języku, Warszawa: WSIP, 1999

Encyklopedia Szkolna. Chemia, Warszawa: WSIP, cop. 2001

Słownik pisarzy i lektur dla szkół średnich, Tomasz Januszewski, Warszawa: Wydawnictwo Oświatowe „Delta”